

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

**СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

23-24 жовтня 2025 року

Київ – 2025

Редакційна колегія:

Ю.О. Демидова, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ (голова),
І.В. Мельничук, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету філології та масових комунікацій МДУ (заст. голови),
В.О. Кудлай, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.В. Євмененко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології МДУ,
І.О. Петрова, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.О. Федотова, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності МДУ.

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної діяльності
(протокол № 3 від 18.11.2025)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 19.11.2025)

Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : зб. матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. Ю.О. Демидова, І.В. Мельничук; упоряд. В.О. Кудлай, О.В. Євмененко, І.О. Петрова, О.О. Федотова. – Київ : МДУ, 2025. – 500 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ», яка відбулася 23-24 жовтня 2025 року з ініціативи кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Європейського Союзу.

У тематичних напрямках учасниками конференції розглянуті актуальні питання інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, інформаційні технології та інтернет ресурси у діяльності сучасних інформаційних агенцій, бібліотек, служб діловодства та архівів, виклики у підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, культурології, філології, журналістики та інших, дотичних до соціальних комунікацій спеціальностей, особливості інформаційної та документознавчої діяльності, менеджменту та маркетингу у сфері соціальних комунікацій, культури та мистецтва, прикладних студій та інновацій в журналістиці, рекламі та зв'язках з громадськістю, інноваційних технологій в мовознавстві та літературознавстві, тенденцій розвитку україністики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам та усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку інформаційної науки, філології, журналістики, документознавства, бібліотекознавства та архівознавства.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

© Автори тез, 2025

© МДУ, 2025

**СОЦІАЛЬНА АРХІТЕКТУРА БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ
ЯК ЧИННИК ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ГРОМАД
(НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КИЄВА)**

У післявоєнній і воєнній Україні стрімко зростає потреба у психосоціальній підтримці населення, що пов'язано з тривалим впливом бойових дій, вимушеного переміщення, скорботи та пережитого болю. У підході Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та Міжвідомчого постійного комітету (Inter-Agency Standing Committee, далі IASC) «підтримка психічного здоров'я та психосоціальна підтримка» (Mental Health and Psychosocial Support, далі МНПСС) описує спектр локальних і професійних втручань, що підтримують психоемоційну рівновагу та сприяють відновленню спільнот, постраждалих від воєнних і соціальних криз [1; 2]. У цій перспективі публічні бібліотеки столиці постають не лише культурно-освітні інституції, а й «третіми місцями» [12] за Р. Олденбургом – інклюзивними просторами щоденного спільного дозвілля, де формуються горизонтальні зв'язки, зменшується ізоляція та запускаються механізми взаємопідтримки [11, с. 7]. Метою цієї роботи є показати, як соціальна архітектура бібліотечного простору може працювати як чинник психосоціальної реабілітації громад міста Києва, спираючись на міжнародні настанови та досвід київських бібліотек.

Під соціальною архітектурою бібліотеки розуміємо узгоджену конфігурацію простору, програм, правил інклюзивної взаємодії, партнерств і цифрових сервісів, які створюють середовище соціальної взаємодії, довіри та стабілізації. Психосоціальна реабілітація у бібліотечному контексті – це поєднання безпечного середовища, структурованих активностей, доступу до

ресурсів і соціального капіталу, які сукупно знижують стрес, нормалізують переживання та відновлюють почуття особистої дієздатності. Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та інституцій (International Federation of Library Associations and Institutions, далі IFLA) наголошує: без травмоінформованого підходу та підготовки персоналу «безпечність» простору лишається декларативною [4; 5; 13].

Київські публічні бібліотеки у 2024-2025 роках демонструють перехід від «книгоцентованості» до людиноцентричних сервісів: участь у всеукраїнській ініціативі «бібліотеки як простір психосоціальної підтримки», клуби взаємопідтримки, бібліотерапевтичні практики, інклюзивні події для внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО), родин військовослужбовців і людей з інвалідністю. У звіті Публічної бібліотеки імені Лесі Українки зафіксовано відбір до національного проєкту розвитку психосоціальної підтримки (далі ПСП), зустрічі «Жіноче коло» (клуб взаємопідтримки та арт-терапії), практики бібліотерапії, екскурсії для маломобільних ветеранів та «книгоношення»; ці ініціативи узгоджені з рекомендаціями IFLA щодо «безпечних місць» і кейсами Дитячого фонду ООН (United Nations Children's Fund, UNICEF) про використання бібліотек як осередків навчання, творчості та груп підтримки для дітей і батьків [7; 10].

Разом із просторовими рішеннями не менш важливою є травмоінформована організація взаємодії: політики гостинності, алгоритми деескалації, супервізії для працівників і сталі партнерства У місті впроваджено модель команд з охорони психічного здоров'я на рівні громади (Community Mental Health Teams, далі СМНТs), що взаємодіють із первинною медичною допомогою (далі ПМД) та комунальними некомерційними підприємствами (далі КНП); бібліотеки тут виступають «м'яким інтерфейсом» для направлення до спеціалізованих сервісів, коли виникає потреба [2; 6; 15]. Цифрова інклюзія реалізується через хаби «Дія.Освіта» – національної платформи цифрової грамотності, де відвідувачі відновлюють навички й ефективність повсякденного життя [8].

Узагальнимо механізми дії соціальної архітектури через елементи простору та програм, а також їхній очікуваний вплив для різних уразливих груп (див. Таблиця 1).

Таблиця 1.

Елементи соціальної архітектури публічних бібліотек м. Києва та запроваджені механізми психосоціальної дії

Елемент	Конфігурація і практика	Цільові групи	Механізм впливу	Інституції та приклади
Інклюзивне зонування («легкий вхід»)	Безбар'єрні входи, «тихі кімнати», зони неформального спілкування	ВПО, люди з інвалідністю, особи в горюванні	Зниження тривоги та відновлення самоконтролю	IFLA (safe spaces) [4]; практики ЦБС Шевченківського району [7; 14]
Клуби взаємопідтримки та бібліотерапія	Клуби за різним дозвіллям (розмовні, книжкові, «Жіноче коло» тощо)	Родини військових, УБД, підлітки	Нормалізація переживань, відчуття приналежності	UNICEF про групи ПСП [10]; звіт ПБ ім. Лесі Українки [7]
Цифрова та громадянська освіта	навчання цифровій грамотності («Дія.Освіта»)	Літні люди, нові мешканці району	Повернення ефективності; менше соціальної ізоляції	Українська бібліотечна асоціація (УБА) [8]
Травмоінформовані практики	Навчання персоналу (політики гостинності, кризові протоколи)	Усі працівники та користувачі бібліотек	Перехід від «декларативної» до реальної безпеки	IFLA; травмоінформований підхід [4; 5; 13]
Партнерства для охорони психічного здоров'я	Співпраця з ПМД, КНП, громадськими організаціями (далі ГО), закладами освіти	Особи з потребою в професійній допомозі	Комплексний фаховий супровід	ВООЗ про СМНТs; міські протоколи [2; 6; 15]

Для підсумування пропонується модель, що об'єднує просторовий, програмний, кадровий, партнерський та цифровий рівні з індикаторами оцінювання (див. Таблицю 2).

Таблиця 2.

Узагальнена модель соціальної архітектури публічних бібліотеки для психосоціальної реабілітації громад Києва та індикатори

Рівень	Ключові компоненти	Індикатори (квартал)	Очікуваний ефект
Простір	Безбар'єрність, «тихі зони», зони співтворчості, навігація доступною мовою (в т.ч. шрифтом Брайля)	% бібліотек із «тихими зонами», години «тихого часу», кількість звернень, консультацій щодо простору	Менше тригерів; більше відчуття контролю

Програми	Бібліотерапія, клуби взаємопідтримки, мовні клуби, події для родин ВПО, військових, майстрування	Кількість груп ПСП на місяць; частка повторних відвідувань; шкала благополуччя WHO-5 до та після [16]	Нормалізація досвіду; зростання суб'єктивного добробуту
Персонал	Тренінги з травмоінформованості, протоколи деескалації, супервізії	Частка персоналу з ПСП-тренінгом; кількість супервізій	Відчуття безпеки та довіри
Партнерства	СМНТс/ПМД; ГО; школи; центри ветеранів	Кількість двосторонніх маршрутів; час від звернення до направлення	Безшовність маршруту допомоги
Цифрова інклюзія	Хаби «Дія.Освіта»; дистанційні групи підтримки; онлайн-події	Кількість цифрових консультацій; участь літніх людей; задоволеність доступом	Повернення ефективності; зниження ізоляції

Отже, коли соціальна архітектура бібліотеки мислиться як інтегрована система – від планування простору та навігації до правил гостинності, партнерств і метрик добробуту – бібліотека стає середовищем «повернення до міста» для широкого кола мешканців. Людина отримує не лише послугу, а можливість знову бути серед своїх у безпечному рутинному ритмі, із шансом на скеровування до фахівців для вирішення ментальних проблем тоді, коли з'являється внутрішня готовність. Перспективними видаються подальші змішані (кількісно- якісні) дослідження, які поєднують аналіз простору, досвіду відвідувачів і вимірювання добробуту. По-перше, доцільно провести детальний «картографічний аудит» бібліотек: описати планування приміщень, наявність безбар'єрних маршрутів, «тихих зон» і дружньої навігації, а також простежити реальні «шляхи користувача» – від входу до участі в подіях чи звернень по допомогу. По-друге, важливо регулярно оцінювати короткострокові зміни в самопочутті відвідувачів за допомогою індексу благополуччя BOO3-5 (WHO-5 Well-Being Index) [16] та опитувальника посттравматичного стресового розладу за DSM-5 (Posttraumatic Stress Disorder Checklist for DSM-5, PCL-5) [17]. Такі вимірювання мають здійснюватися лише за етичними протоколами (добровільна участь, інформована згода, анонімність та конфіденційність) і з чітким поясненням мети оцінювання. По-третє, варто виконати «мережевий аналіз» взаємодії між бібліотеками, командами з охорони психічного здоров'я на рівні громади (СМНТс) [18], закладами первинної медичної допомоги та

громадськими організаціями, щоб виявити сильні й слабкі місця у співпраці. Основна мета – підвищити ефективність скерування вразливих відвідувачів бібліотек до фахівців з ментального здоров'я. Це забезпечить безперервний та зручний шлях від першого звернення до отримання кваліфікованої допомоги. Окрім цього, мають бути створені зрозумілі й доступні покрокові інструкції як для персоналу, так і для відвідувачів.

Література

1. Delivering effective and accountable mental health and psychosocial support (MHPSS) during emergencies and beyond. *World Health Organization*. 09.06.2023. URL: (access date 13.10.2025).
2. Mental Health & Psychosocial Support (MHPSS). *WHO Knowledge Hub*. URL: <https://wkc.who.int/our-work/health-emergencies/knowledge-hub/mental-health-psychosocial-support-%28mhpss%29> (access date 13.10.2025).
3. Mental Health & Psychosocial Support. *CUNY SPH CIRGH*. 21.06.2024. URL: <https://cirgh.sph.cuny.edu/focus-areas/mental-health-and-psychosocial-support/> (access date 13.10.2025).
4. Spaces, Skills and Resources: How Libraries Support Mental Health. *IFLA*. 10.10.2018. URL: <https://blogs.ifla.org/lpa/2018/10/10/spaces-skills-and-resources-how-libraries-support-mental-health/> (access date 13.10.2025).
5. Guidelines for Library Services to People Experiencing Homelessness. *IFLA*. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/lsn/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-people-experiencing-homelessness.pdf> (access date 13.10.2025).
6. В Україні хочуть у бібліотеках створити простори для психологічної підтримки: у чому рішення. *Рубрика* : медіа-портал. 14.03.2024. URL: <https://rubryka.com/2024/03/14/biblioteky-prostory-pidtrymky/> (дата звернення 13.10.2025).
7. Публічні бібліотеки Києва у 2024 році: звіт. *Публічна бібліотека ім. Лесі Українки*. 2025. URL: <https://lukl.kyiv.ua/wp-content/uploads/2025/03/Публічні-бібліотеки-Києва-у-2024-році.pdf> (дата звернення 13.10.2025).

8. Підсумкова зустріч за проєктом «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти», 26–27 жовтня 2023 року. *Українська бібліотечна асоціація*. 31.10.2023. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5142-pidsumkova-zustrich-za-proiektom-rozvytok-spromozhnosti-bibliotek-khabiv-tsyfrovoi-osvity-26-27-zhovtnia-2023-roku> (дата звернення 13.10.2025).

9. Горчинська В. Поруч із дитиною: роль публічної бібліотеки в подоланні травматичного досвіду війни (ч.1). *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого: блог «Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади»*. 16.09.2025. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=11796> (дата звернення 13.10.2025).

10. Ukrainian children revive love for learning through libraries. UNICEF. 03.06.2024. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/children-revive-love-for-learning> (access date 13.10.2025).

11. Montgomery S. The Third Place: The Library as Collaborative and Community Space. 2011. URL: https://scholarship.rollins.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1093&context=as_facpub (access date 13.10.2025).

12. Finlay J. et al. Closure of “Third Places”? 2019. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6934089/> (access date 13.10.2025).

13. Grimes L. Making Third Spaces Safe Spaces: Trauma-Informed Practices in Libraries. 2025. URL: <https://journals.acrl.org/index.php/rbm/article/view/26824/34759> (access date 13.10.2025).

14. Дайджест проєктів, поданих на Всеукраїнський конкурс «Бібліотека року 2024»: проєкт «Сильні разом», ЦБС Шевченківського району м. Києва. *Українська бібліотечна асоціація*. 03.09.2024. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5254-daidezhest-proiektiv-podanykh-na-vseukrainskyi-konkurs-biblioteka-roku-2024> (дата звернення 13.10.2025).

15. Mental Health in Ukraine: How Community Mental Health Teams are providing care amidst the ongoing war. World Health Organization. 13.05.2022. URL: <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/mental-health-in-ukraine-->

how-community-mental-health-teams-are-providing-care-amidst-the-ongoing-war (access date 13.10.2025).

16. The World Health Organization-Five Well-Being Index (WHO-5). Geneva : World Health Organization, 2024. 8 p. URL: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/mental-health/who-5_english-original4da539d6ed4b49389e3afe47cda2326a.pdf (access date 13.10.2025).

17. Blevins C. A., Weathers F. W., Davis M. T., Witte T. K., J. L. Domino The Posttraumatic Stress Disorder Checklist for DSM-5 (PCL-5): Development and Initial Psychometric Evaluation. *Journal of Traumatic Stress*. 2015. Vol. 28, no. 6. P. 489–498. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jts.22059> (access date 13.10.2025).

18. Ukrainian Prioritized Multisectoral Mental Health and Psychosocial Support Actions During and After the War: Operational Roadmap. Open Document (05.12.2022). 59 p. URL: https://www.fhi.no/contentassets/921fab71838642b597a01c9e96ef0546/mhpss-roadmap-ukraine_eng_8-dec-2022.pdf (access date 13.10.2025).

Улановська Анна

/ м. Київ /

ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

За період державної незалежності Україна досягла значного прогресу у сфері цифровізації, що охарактеризувався переходом від паперового до електронного документообігу. Цей процес охоплює ключові аспекти суспільного та державного життя. Важливим кроком стало законодавче закріплення електронних аналогів традиційних документів, що сприяє підвищенню ефективності та прозорості адміністративних процедур в органах державної